

Prof. dr hab. Michał Gabriel Woźniak
Katedra Ekonomii Stosowanej
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

**Recenzja monografii Prof. dr hab. Grzegorza W. Kołodko
pt. „Wędrujący Świat”**

Na początku kwietnia 2008 r. nakładem wydawnictwa Prószyński i s-ka ukaże się nowe dzieło Grzegorza W. Kołodko poświęcone fundamentalnym problemom ekonomiczno-społecznym współczesnego świata. O niezwykłości tej publikacji przesądza fakt, że jej autorem jest uznany w świecie ekonomista, autorytet w zakresie ekonomii, polityki gospodarczej i finansów publicznych, ekspert organizacji międzynarodowych (m.in. Banku Światowego, MFW, OECD, ONZ), legitymujący się niezwykle bogatym dorobkiem naukowym, najczęściej cytowany polski ekonomista w światowej literaturze dotyczącej transformacji, globalizacji i trudnych problemów rozwoju społeczno-gospodarczego wielu krajów. G. W. Kołodko miał również okazję z powodzeniem weryfikować w praktyce swoją wiedzę teoretyczną na stanowisku wicepremiera i ministra finansów RP (1994-97 i ponownie 2002-03) oraz w trakcie wielu jego podróży do rozmaitych zakątków i metropolii globu. Z perspektywy obserwatora globalizacji, polityk uprawianych przez rządy i obserwowanych bezpośrednio problemów dostosowawczych różnych grup społecznych napisał tę książkę. O jej niezwykłości świadczą jednak przede wszystkim kierunki prowadzonej refleksji i sposób ich prezentacji.

Fundamentalne problemy rozwoju ekonomii jako nauki, polityki i praktyki biznesowej są tak przekonująco zapowiedziane w tytułach i podtytułach rozdziałów, iż zmuszają do przestudiowania tej książki nie tylko ekonomistów. Warto je zatem przytoczyć w tej recenzji¹.

1. Świat, słowa i treści (czyli jak rodzi się prawda, błąd i kłamstwo w ekonomii i polityce i co czynić, aby prawda brała górę).
2. Jak to się dzieje (czyli jak będą procesy gospodarcze, co do tego ma nauka, polityka i przypadek i kto nas tak urządził).

¹ Omówienia poszczególnych rozdziałów tej książki będzie można znaleźć w „Ekonomiście nr 2/2008 na stronach Miscellanea, stąd pominięto je w tym miejscu.

3. Krótka historia świata i co z niej wynika (czyli dlaczego jedne narody są bogate, inne biedne i czy tak już zawsze być musi).
4. Globalizacja i co dalej? (czyli skąd przyszła globalizacja i jak wyjść na swoje w epoce ogólnoświatowych współzależności).
5. Świat jaki jest (czyli jak się mają ludzie i ich życiowe sprawy w różnych zakątkach zmieniającego się świata).
6. Upadający neoliberalizm i jego marna spuścizna (czyli dlaczego szkodliwa koncepcja na jakiś czas zawojowała pół świata i jak sobie z tym poradzić).
7. Co to jest rozwój i od czego zależy (czyli skąd się bierze rozwój społeczno-gospodarczy i czy może nas uszczęśliwić).
8. Instytucje i polityka dla zastoju i rozwoju (czyli o regułach gospodarczej gry, szkodliwej i postępowej polityce oraz znaczeniu kultury w rozwoju).
9. Koincydencji teoria rozwoju i nowy pragmatyzm (czyli od czego zależy wzrost produkcji i rozwój gospodarczy i co robić, aby było lepiej).
10. Niepewna przyszłość (czyli co nas czeka w bliższej i dalszej przyszłości i jaki mamy na to wpływ).

Oryginalnym składnikiem tej książki jest zamieszczony w internecie (www.wedrujacyswiat.pl) „Nawigator” – dynamiczny aneks statystyczny, zawierający także fotografie ilustrujące rozważania oraz blog internetowy Autora. „Nawigator” umożliwia bezpośrednie sięganie przez czytelnika do literatury i materiałów źródłowych, zwłaszcza raportów najbardziej renomowanych światowych ośrodków badawczych zawierających statystyki dotyczące diagnozowanych przez autora problemów. Ułatwia to prowadzenie debaty w kwestiach poruszanych przez autora i sposobach ich interpretacji.

„Wędrujący Świat” wyróżnia się również wśród innych publikacji ekonomicznych oryginalnością w warstwie merytorycznej, metodologicznej i narracyjnej. Autor zrywa w tej książce z myśleniem obarczonym nadmiernym redukcjonizmem, poszukiwaniem jedynie głównej przyczyny, prostego modelu teoretycznego opisującego procesy rozwojowe w skali gospodarki krajowej, międzynarodowej i globalnej. W miejsce schematu naukowego teorii głównego nurtu ekonomii konsekwentnie stosuje podejście holistyczne, interdyscyplinarne w każdym rozdziale pracy. Zamiast analiz uświęconych konwencjami badawczymi liberalnej ekonomii czytelnik znajdzie tu poszukiwania koincydencji, czyli zbiegu okoliczności, szerokiej wiązki sprzężeń zwrotnych usytuowanych w różnych sferach bytu społeczeństw i

jednostek ludzkich, które – zdaniem autora – określają procesy rozwojowe, konwergencji i dywergencji na poziomie globalnym, międzynarodowym, krajowym czy lokalnym.

Z własnej penetracji historycznej, czasami od najdawniejszych udokumentowanych dziejów społeczeństw gospodarujących dotyczącej ekonomicznych, politycznych, kulturowych czy nawet przyrodniczych źródeł sukcesów i porażek wyprowadza oryginalną próbę sformułowania reguł badawczych umożliwiających budowanie koincydencji teorii rozwoju. Z tego względu autor musiał zmierzyć się z przedsięwzięciem o niezwykle stopniu złożoności. Nie należy się dziwić, że nie jest to praca zwięzła, skondensowana, lecz obszerne studium faktów odnotowanych w statystykach międzynarodowych, wykorzystanych do formułowania twierdzeń, pytań i wątpliwości pod adresem ekonomii jako nauki, polityki i praktyki stawianych przez wybitnego profesora ekonomii, równocześnie polityka i niestrudzonego podróżnika, który nie ukrywa swojej aksjologii, jak czyni to wielu luminary nauki, zwłaszcza o neoliberalnej opcji ideologicznej.

Z perspektywy społecznej odpowiedzialności autor diagnozuje kondycję uwarunkowań rozwoju społeczno-gospodarczego epoki nowej globalizacji, liberalizacji, rewolucji informatyczno-telekomunikacyjnej i upowszechnianych dzięki nim ideologiom, symulakrom teoretycznym i rozwiązaniom instytucjonalnym, zwłaszcza zaś uwarunkowania rozwoju rozumu ludzkiego, kapitału społecznego, środowiska naturalnego i instytucjonalnego oprzyrządowania rynków, polityki, kultury i innych źródeł pomnażania dobrobytu, jakości życia i bogactwa narodów. Można tu znaleźć refleksje dotyczące słabości współczesnej nauki (w tym zwłaszcza ekonomii), niesprawności rynków, demokracji, państwa i polityki oraz wynikające z nich zagrożenia egzystencji ludzkiej. Te krytyczne refleksje są odnoszone w licznych dygresjach także do reguł myślenia i działania obserwowanych w Polsce. Można odnieść wrażenie, jak gdyby autor chciał zmusić do zadumy nad źródłami nienadążania Polski za liderami rozwoju społeczno-gospodarczego.

Z punktu widzenia potencjalnych czytelników zaletą pracy jest to, że napisana jest językiem literackim, wolnym od formalnego gorsetu prac naukowych, dzięki temu zrozumiałym dla każdego. Wymieszane są w niej wątki wiedzy ekonomicznej, doświadczenia politycznego, futurologii, bogatej wiedzy idiosynkratycznej wyniesionej z licznych podróży człowieka oceniającego fakty, z tęsknoty za światem racjonalnym w sferze rozumu, ekonomicznej, ekologicznej, politycznej, społecznej instytucjonalnej, kultury, przyjaznym zwykłemu człowiekowi. Z tego względu spełni nieocenioną przysługę

studentom, nauczycielom akademickim – i to nie tylko ekonomii i polityki gospodarczej – a być może także niektórym politykom. Powinna być atrakcyjna dla każdego czytelnika, także adwersarzy poszukujących koncepcji wymagających falsyfikacji w warstwie twierdzeń, metodologii badawczej i prognostycznej. Praca adresowana jest nie tylko do środowiska akademickiego – studentów, doktorantów, pracowników naukowych, ale również polityków, ludzi biznesu i każdego, kto jest przygotowany moralnie i intelektualnie do poszukiwania odpowiedzi na szanse i zagrożenia bytu ludzkiego – nie tylko w sferze ekonomii i konsumpcji, politycznej i społecznej, ale również natury i technologii, rozumu i duchowej.